

OCTAV ONICESCU – FILE DE CORESPONDENȚĂ

Colecția memorială “Academician Octav Onicescu”, intrată de curând în patrimoniul Muzeului Județean de Istorie, cuprinde, printre altele și câteva scrisori adresate ilustrului matematician, de nume importante ale lumii științifice românești ale vremii sale. Între acestea, reține atenția cea primită din partea filosofului Nae Ionescu¹ personalitate pe care, Octav Onicescu, în cartea sa autobiografică “Memorii”, o înscrie printre marii săi prieteni.

Prietenia dintre cei doi viitori oameni de știință, începută în anul 1919, la Târgoviște, unde fuseseră încadrați ca profesori la Liceul Militar Mănăstirea Dealu², bazată pe interesul comun pentru știință, avea să continue la București, după anul 1921, când intră în rândul cadrelor didactice ale Facultății de Matematică și respectiv Litere și Științe din cadrul Universității. Un rol deosebit în cimentarea ei a avut-o, desigur, preocuparea profesorului Nae Ionescu pentru filosofia matematică, materializată, în anul 1923, prin publicarea în *Gazeta Matematică* a studiului “Comentarii la un caz de intransiență a conceptelor matematice”, distins cu Premiul de filosofie matematică. Colaborarea în cadrul Editurii “Cultura Națională” și a Societății “Centrala Cărții”, înființată în vederea difuzării cărții tipărite de “Cultura Națională” și frecventarea unor prieteni comuni, precum George Enescu și soția acestuia, Maruca Cantacuzino și bancherul Aristide Blanc, în anturajul cărora s-au regăsit adeseori, a dat o și mai mare profunzime prieteniei lor. Încrederea desăvârșită, sprijinul necondiționat și respectul reciproc pe care cei doi și le-au acordat din primele momente ale prieteniei lor, au constituit liantul acestei relații, scrisoarea semnată de Nae Ionescu, pe care o redăm în continuarea acestor scurte considerații, fiind, credem, o expresie pilduitoare a acestui fapt³:

Iubite Onicescu, am primit acum trei zile cărțile pe care mi le-ai trimis: The neo – realism și trei fascicule din Scientia. Îți mulțumesc. Mai puțin îți mulțumesc pentru faptul că nu-mi spui ce-ți sunt dator și nici pe ce cale să te despăgubesc. Dar sper că vei face-o și pe asta, mai ales că – precum vezi – m-am hotărât și eu să-ți scriu.

De ce nu ți-am scris?. Este o întrebare pe care mi-o pun și eu. Explicația nu e decât una: anume, că eu nu mi-am găsit încă rostul. Toată ziua pe drumuri, nu am parvenit încă să mă simt bine la mine acasă, și să-mi găsesc cumpănirea, așezarea sufletească, așa de necesară nouă. Anul care s-a încheiat de când m-am întors în țară este un an steril pentru mine. Toate svârcolirile mele nu au avut decât un singur scop: precizarea condițiilor exterioare, materiale în care ar fi să lucrez mai târziu. Si acestea au fost: mănăstirea pe de o parte, universitatea pe de alta.

La mănăstire, iată-mă de un an încheiat. Activitatea mea ca profesor nu e lucru mare, iar experiența oamenilor și a împrejurărilor pe care am făcut-o aici, m-aș lipsi bucuros de ea. În lipsa unei concepții educative precise și a unui om care să știe ce înseamnă o școală, instituția asta e menită să dispară, și să-mi ducă o viață ca vai de lume. Anul acesta am fost solicitat de cinci ori să iau direcția școlii. La minister intențiile mele au găsit o primire entuziastă dar nu îndeajuns de înțelegătoare, iar combinația nu s-a făcut, pentru că actualul comandant – care, precum se vede, ar voi să aibă un director al lui, nu al școlii – a pus condiție să renunț la cursurile pe care le fac la universitate. Postul de director se înțelege încă aici mai mult ca o atribuție polițienească și administrativă. Deci nu e nimic de făcut. Și dacă găsesc casă la București, în toamnă aș vrea să-mi închei... activitatea pedagogică în cuibul șoimilor, unde deocamdată găște clocesc pe ouă de cuc.

Tot așa de proastă e situația la universitate. Postul de conferențiar, liber prin trecerea lui Marin Ștefan la Cluj, nu mi s-a dat. Motivele sunt multe. În primul rând este opoziția excelenței sale, amicului și... protectorului nostru d. ministru P.P. Negulescu, care vrând cu orice preț să-l colăcească pe Florian, a declarat după multe alte combinații, că nu va consimți să numească decât un ... docent. Bine-înțeles, Convorbiriștii fac cauză comună. Mai departe, Motru însuși, care singur mi-a propus astătoamnă acest loc, pare nehotărât. Și se pare că ar avea și el

¹ Nae Ionescu, 1890 – 1940, logician, filosof și publicist, Profesor universitar la București, orientare politică de dreapta. Reprezentant al trăirismului. A negat valoarea filosofiei ca știință (*Istoria logicii, Metafizica*).

² Octav Onicescu din anul 1914, Nae Ionescu în anul 1919.

³ Muzeul Județean Botoșani, nr. inv. 8048. Completarea unor cuvinte s-a făcut între paranteze rotunde (...).

candidata lui, pe un fel de nepoată, D-na Alice Steriad-Voinescu. În această situație, numirea a rămas în suspensie. La toamnă e vorba să-mi trec docența; și atunci ar urma să fiu numit. Până la urmă eu funcționez ca asistent însărcinat cu seminariul și cursul de logică și teoria cunoaștinței, încercând între timp să baclez câteva lucrări. Am deja două articole: **Comentarii la un caz de intransiență a conceptelor matematice și Funcționarea epistemologică a iubirii**. La Paști am făcut la Societatea română de filosofie o comunicare: **Pascalina (semnificația durerii)**. Pentru docență intenționez o lucrare de vreo 4-5 coale de tipar: **Erkenntnistheoretischer zum Relativitätsprinzip**. Este reluarea unor idei pe care le-am publicat în schiță încă de acum 10 ani (**Din literatură**) celei de a patra dimensiuni: **Sărmanul Dionis**). Nu prea am însă literatură. Pe la voi trebuie să fie ceva. Trimite-mi deci te rog ce găsești; mai ales însă lucrări care conțin și considerarea filosofică a problemei. Dar cât mai curând; prin poștă și recomandat. În afară de asta mai am pe șantier ceva asupra teoriei judecății-așa cum vorbeam astă vară - un articol asupra filosofiei în genere, și un altul asupra adevărului. Încolo, foarte multe lucruri, deocamdată numai în ... cap. Pentru la toamnă am proiectat pe lângă cursul și seminariul meu, o istorie în portrete a filosofiei italiene, pe lângă cursul lui Ortiz. Deocamdată epoca evului mediu. Dacă găsești o bună lucrare în această direcție, mi-ar fi de folos.

Greutatea mare cu care luptăm noi aici e tiparul. O coală de tipar fără hârtie și fără tiraj costă 900-1000 de lei. În sărăcia noastră de intelectuali este imposibil să tipărim pe socoteala proprie ceva. Reviste pentru noi nu apar. Studiile filosofice sunt încă din lipsă de bani-numai un proiect. Și mie mi se cer la docență lucrări tipărite! Vezi, dar, dragul meu, că și cu universitatea afacerea nu e roză! Iată de ce ziceam că anul acesta a fost sterp. Mă găsesc la sfârșitul lui tot așa de neștiind ce voi face mâine ca și în Iulie trecut.

Intrebarea e acum: ce faci tu? Te întorci, sau ceri prelungire de concediu? Cei de aici sunt cam stupizi. Se vorbește să-ți pună sula-n coastă. Dacă vrei totuși să mai rămâi, scrie-mi. Eu o să văd dacă nu e ceva de făcut la minister, unde sunt relativ bun prieten cu actualul director, Col(onelul) Cerchez.

Eu făgăduiesc să mai scriu. Deci răspunde: cum mai stai tu, ce face conia. Noi, astătoamnă am mai căpătat un băiat: Dan, al treilea. Dacă or să mai vină și alții? Nu știi! Răbojul îl ține Dumnezeu în cer!

Noi prietenii nu am legat. E și greu. A trecut vremea pentru asta. În Târgoviște unde locuim și unde avem de luptat cu scumpetea și cu lipsa de servitori, nu cunoaștem pe nimeni. Este adevărat că în București am cunoscut pe Pârvan, pe care îl văd din când în când și care a devenit în consiliul profesoral singurul meu apărător alături de Ortiz. A propos de universitate, știi de ce nu am fost numit la Cluj? Pentru că... nu am prezentat niciun manuscris. Adică, pentru că cele două manuscrise pe care le-am prezentat, mi-au fost sustrate, așa că nu au ajuns la comisia de cercetare. De ce zic sustrate? P(entr)u că așa bănuiesc chiar unele persoane din zisa comisie de examinare.

Rezultatul? Faimos! Onorabilii frați au plasat pe cine au vrut. Universitatea merge ca vai de lume. (În curând va avea ca profesor și pe Aslan). Marin Ștefan) s-a compromis în așa hal încât colegii lui au hotărât să-interzică de a mai ține cuvântări ocazionale! ...

Ar mai fi ceva de spus: despre politică. Dar poate citești jurnalele. Este o mare zăpăceală și o mare nenorocire. Poate să-ți scriu rândul viitor!

Salutări afectuoase de la casă la casă,

îmbrățișări
N. Ionescu

Târgoviște 15.6.1920

Str. Cantacuzino, 5.

OCTAV ONICESCU – LES PAGES DE CORRESPONDANCE (Résumé)

Le document reproduit ci – dessus, met en valeur, d'une part, un manuscrit précieux émanant d'un renommé homme de science roumain, le philosophe Nae Ionescu, d'autre part, l'amitié entre celui-ci et Octav Onicescu, un grand mathématicien originaire de Botoșani, commencée à l'école militaire de Mănăstirea Dealu.